

Slikovnice Tatjane Gjurković i Tee Knežević s aspekta problemskih tema

Budisavljević, Lea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:630458>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-01**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Lea Budisavljević

**„SLIKOVNICE TATJANE GJURKOVIĆ I TEE
KNEŽEVIĆ S ASPEKTA PROBLEMSKIH TEMA“**

Završni rad

Zagreb, srpanj, 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Lea Budisavljević

**„SLIKOVNICE TATJANE GJURKOVIĆ I TEE KNEŽEVIĆ
S ASPEKTA PROBLEMSKIH TEMA“**

Završni rad

**Mentor rada:
Prof. dr. sc. Diana Zalar**

Zagreb, srpanj, 2023.

Sažetak

Slikovnica je djetetova prva knjiga u životu te ga uvodi u svijet književnosti. Iako se kroz slikovnice provlače razno razne teme, sve je više onih koje govore o problemima s kojima se dijete može suočiti tijekom svog odrastanja.

Takve slikovnice nazivaju se problemske slikovnice i doprinose boljem razumijevanju situacija koje nisu svakidašnje. Tijekom vremena, autori su posvetili sve veću pažnju takvim slikovnicama i usmjerili svoj rad prema što boljem utjecaju na djecu.

Uz tekst i ilustracije, koje prate tijek radnje, dijete je u mogućnosti spoznati problem, a uz primjeren poticaj odraslih, u mogućnosti je i spoznati rješenje koje ga dovodi do cilja. Ilustracije su bogate i kvalitetne te iz njih ne izvire nemaštovitost. Uz tekst i ilustracije, glavni likovi su, najčešće, djeca ili životinje. Kroz životinje prikazane su situacije koje su prisutne u ljudskom životu i načine na koji se ljudi suočavaju s njima.

Tema ovog rada je analiza problemskih slikovnica Tatjane Gjurković i Tee Knežević koje, svojim načinom prikazivanja problema i rješenja, utječu na razvoj emocija i samoregulaciju istih.

Ključne riječi: problemska slikovnica, emocije, roditelji

Summary

The picture book is the child's first book in life and introduces him to the world of literature. Although the picture books cover a wide variety of topics, there are more and more of them that talk about the problems that a child may face while growing up.

Such picture books are called problem picture books and contribute to a better understanding of situations that are not everyday. Over time, authors paid more and more attention to such picture books and directed their work towards the best possible impact on children.

With the text and illustrations, which follow the course of the action, the child is able to understand the problem, and with appropriate encouragement from adults, he is also able to understand the solution that leads him to the goal. The illustrations are rich and high-quality and do not lack imagination. Along with text and illustrations, the main characters are usually children or animals. Situations that are present in human life and the ways in which people face them are shown through animals.

The topic of this paper is the analysis of problem picture books by Tatjana Gjurković and Tee Knežević, which, with their way of presenting problems and solutions, influence the development of emotions and their self-regulation.

Key words: problem picture book, emotions, parents

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. ŠTO JE TO SLIKOVNICA?.....	2
2.1. Odnos ilustracija i teksta	2
2.2. Funkcije slikovnice.....	3
2.3. Teme slikovnica	4
3. PROBLEMSKE SLIKOVNICE.....	6
4. Analiza problemskih slikovnica Tatjane Gjurković i Tee Knežević.....	8
4.1. Slikovnice koje govore o tuži	10
4.1.1. „Žirafica je tužna jer djeda više nema“	10
4.1.2. „Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji“	12
4.1.3. „Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri“	14
4.1.4. „Praščić je tužan i ljubomoran na brata“	15
4.2. Slikovnice o ljutnji	18
4.2.1. „Kad je ljuta macu boli trbuh“	18
4.2.2. „Kad je ljut, zeko se ozlijedi“	20
4.2.3. „Kad je ljut, nilski konjić grize“	22
4.3. Slikovnice o strahu	24
4.3.1. „Medvjedića je strah ostati u vrtiću“	24
4.3.2. „Psića je strah odlaska doktoru“	26
4.3.3. „Slonicu je strah vikanja i kazne“	28
4.3.4. „Ovčicu je strah jer će dobiti brata“	29
4.4. Slikovnice o sreći	32
4.4.1. „Lisica je naučila da sreća stanuje u srcima“	32
4.4.2. „Lavica može i zna biti sretna zbog drugog“	34
4.4.3. „Hrčak osjeća da postoji tiha i smirena sreća“	36
4.4.4. „Konjić sreću dijelit zna nakon truda i uspjeha“	39
5. Zaključak.....	41
6. Literatura.....	42

1. UVOD

Svaki odgojitelj, a najprije i roditelj, želi omogućiti i potaknuti djetetov razvoj u najboljem mogućem smjeru, a kao važan dio razvoja, potiče se govor i razvoj predčitalačkih vještina koje, djetetu, omogućuju usvajanje jezika i svladavanje čitanja i pisanja u školskoj dobi. Kako bi što ranije došlo do susreta djeteta i govora, nudimo mu sadržaj koji je primijenjen najmlađoj dobi još u jaslucama. Dijete u najranijoj dobi ne zna čitati i pisati te sadržaj poput većih knjiga ili književnih djela, neće biti pravilan izbor. Ono što će potaknuti njihov znatiželju i želju za učenjem, bit će slikovnice u kojima su dominantnije slike, a ne tekst. Uz slike, dijete će moći samo povezivati događaje ili ispričati na koji način on vidi tijekom radnje. Tekst koji prati te slike, neće uvijek biti ono što dijete prvo primijeti na stranici, pogotovo ako su slike jakih boja, ali razvijajući svoj govor, njegov interes će biti sve veći. Najprije će prepoznavati slova, sam ih zapisivati, a kasnije čitati i spajati slova u riječi i rečenice.

Iako su slikovnice prva djela koja nudimo djeci na samom početku njihovog razvoja i biramo teme koje su prikladne dobi, važnu ulogu imaju i problemske slikovnice. Kroz njih, dijete će situacije koje su, ponekad i teške, vidjeti drugačije i na svoj način jer im slikovnica omogućuje da sami stvore svoje razloge zašto vjerovati da iz lošeg može ispasti i dobro.

Također, kroz problemsku slikovnicu, dijete neće imati svijest o tome kako su određene teme složenije, a sa druge strane, bitne za razvoj njegovog samopouzdanja, već će na lakši i njemu prikladniji način spoznati život koji ga čeka. Smatram da na taj način nudimo mogućnost vlastitog razmišljanja i potičemo ih na to da sami stvaraju rješenja u situacijama s kojima se ne susreću svaki dan te na to utječemo u njihovoj najranijoj dobi.

Izdvojila bih dvije autorice koje su svoj rad usmjerile prema dječjoj književnosti i pisale slikovnice koje obrađuju problemske teme te ih pripremile na način koji je razumljiv djeci, Tatjanu Gjurković i Teu Knežević.

2. ŠTO JE TO SLIKOVNICA?

Prema Hlevnjak (2000.) slikovnica je zbir malenih slika koje nazivamo minijaturama, odnosno ilustracijama. Ono što je bitno kod izrade ilustracija u slikovnicama, jest činjenica da je autor vođen pričom, stihom, ugođajem ili raspoloženjem te da prozu i poeziju tumači na svoj, jedinstven, način (Javor, 2000.).

2.1. Odnos ilustracija i teksta

Prema Balić – Šimrak i Naranačić Kovač (2011./2012.) ilustracija obogaćuje i djelo i čitatelja te tumače formu slikovnice kao jedinstveni spoj riječi i slika kao dvaju nedjeljivih elemenata. Nadalje, djetetu se treba ponuditi slikovnica sa likovno vrijednim ilustracijama koje sadrže stilsku pročišćenost, harmoniju i ritam boja te jednostavnu kompoziciju koja vodi dijete kroz radnju. Što se tiče djece predškolske dobi, preporučuju ilustracije koje su inspirativne te razvijaju osjećaj za likovno lijepo.¹ Na taj način dijete se upoznaje sa umjetnošću i počinje sa razvojem svoje kreativnosti.

Nadalje, slika preuzima dominantniju ulogu u slikovnici te ima prednost u odnosu na napisu riječ jer se brže i lakše čita, tj. odmah je uočljiva i potiče na niz pojmova koje razvija čitatelj-gledatelj (Javor, 2000.). Iz tog razloga, slikovnica daje mogućnost pokretanja mašte te kroz svoje viđenje svijeta, dijete samo povezuje događaje i razvija vlastite emocije. Također, izgrađuje sebe kao osobu i priprema se za svijet u kojem će, jednoga dana, morati funkcionirati i sa drugim ljudima. Potkrijepila bih ovo i citatom „Svatko tko je ikada s djetetom čitao slikovnicu ili ilustriranu knjigu zna kako dijete gleda sliku i koliko mu znači upravo denotativna razina i teksta i slike“².

Ovime samo potvrđujem svoje mišljenje koliko je bitno nuditi djeci vizualan sadržaj teksta jer im to daje mogućnost stvaranja vlastitog rješenja i gledanja na svijet kroz njihove vlastite oči.

¹ Balić-Šimrak, A. i Naranačić Kovač, S. (2011./2012.). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama I slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj* (66), 10-12. Pribavljeno sa <https://hrcak.srce.hr/124188>

² Miljan, Z. *Dječje radosti 19. Stoljeća – slikovnica – edukativna dječja igračka*. Pribavljeno sa <https://hrcak.srce.hr/file/178214>

2.2.Funkcije slikovnice

Kako bi slikovnica bila pravilan odabir za dijete, pogotovo za biće koje se upoznaje s književnošću i prvim riječima, karakterizirana je sa nekoliko funkcija (Čačko, 2000.):

- a) Informacijsko-odgojna funkcija – „Dijete će u slikovnici dobiti odgovor na mnoga pitanja, koja si samo postavlja ili se njima obraća roditeljima, ali može dobiti i odgovor na probleme, kojih do sad nije bilo svjesno, hodalo je oko njih, no nije ih zamjećivalo“ (str. 15.)
- b) Spoznajna funkcija – „Dijete pomoću slikovnice provjerava svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama, dobiva sigurnost da su njegove spoznaje i iskustva ispravni i da su njegovi stavovi adekvatni“ (str.15.)
- c) Iskustvena funkcija – „Dijete se razvijalo u izbi, koja je mnogo puta bila ujedno i soba i radionica, na dvorištu, u vrtu. Bilo je blizu polja, i slično. Danas pak, osobito dijete iz grada, ne poznaje okruženje u kojem su prethodne generacije rasle i živjele. O ovim stvarima doznat će samo iz knjige, televizije ili CD-roma“ (str.15.)
- d) Estetska funkcija – „Razvija u djetetu osjećaj ljepote, djeluje na njegovu pamet, ali i na osjećaj, izaziva u njemu emocije, ne ostavlja ga hladna i nehajna prema svijetu“ (str.15.)
- e) Zabavna funkcija – „Dijete se prema instrukcijama posrednika mora s knjigom igrati, zabavljati se“ (str.15.)

Imajući u vidu sve ove funkcije, mogu samo zaključiti da je slikovnica s razlogom djetetova prva knjiga i da od samoga početka djetinjstva možemo utjecati na djetetovu izgradnju u smislu osobe koja će jednog dana postati. Isto tako, pravilnim odabirom književnih djela, upoznajemo ga s knjigama i pružamo mu vrijeme u kojem, kroz igru i na zabavan način, uči i upija činjenice i pojmove bez da je svjestan toga. Iz toga proizlazi kvalitetno provedeno vrijeme kojim ne razvijamo osjećaje kako je čitanje 'dresura' ili nešto što se smatra obvezom.

2.3. Teme slikovnica

Iako nije uvijek postojala podjela slikovnica po temama te su u određenom razdoblju pojedine bile u modi, dok su se druge tek kasnije pojavile, do 1945. godine slikovnice su bile podijeljene u tri najvažnije teme; religiozne teme, abeceda i životinje (Majhut, Batinić, 2017.).

Religiozne teme stoljećima su bile dominantne u ilustrativnim knjigama te su na taj način obilježile razvoj hrvatske slikovnice. Isto tako, u prošlosti su ljudi za početno čitanje i pisanje koristili molitve i druge sadržaje religiozne tematike, a sa druge strane učili su čitati i pisati kako bi došli do religioznih sadržaja (Majhut, Batinić, 2017.).

ABC slikovnice vezane su uz specifičnu dob djeteta od pet do sedam godina i uz određene namjene, tj. prelazak s ikoničkih simbola, slika, na arbitrarne znakove, slova. Kako su bile namijenjene dječjoj publici koja tek dolazi u doticaj sa slovima, očekivalo se da su one pune šarenila i sa zanimljivim crtežima jer, u suprotnom, nisu bile privlačne i gubile bi svoju svrhu (Majhut, Batinić, 2017.).

Slikovnice o životinjama oduvijek su bile omiljene kod djece zbog bliske veze djece i životinja i zbog urođenog dječjeg interesa za životinje. U prvim slikovnicama, životinje su prikazane na pojednostavljen način i iz čovječe perspektive te nemaju ljudske osobine. Sa druge strane, u slikovnicama *Ole i životinje* i *Pilići u školi*, životinje govore ljudskim jezikom i ponašaju se kao i ljudi. S vremenom, životinje više nisu 'prave', već ih zamjenjuju plišane, kao u slikovnici *Veseli Zvonko*. Tijekom povijesti životinjske teme u slikovnicama su se širile, stvarale su se nove, dok su stare postajale prevladane (Majhut, Batinić, 2017.).

Dječji svijet u slikovnicama

U ovoj skupini slikovnica, glavni likovi su djeca te je to vidljivo i iz njihovih naslova; *Braco i seka*, *Vesela dječica*, *Umiljatoj djeci*, *Veseloj djeci*, *Zabava malom svijetu i druge*. Ove vrste slikovnica pisane su u stihu, a jedan od uspješnijih nakladnika ovakvog pisanja bio je Margold koji objavljuje

pet slikovnica, kombinirajući iste ilustracije i pjesme. On je dječji svijet promatrao kroz oko odraslih i to u situacijama gdje su djeca u igri, u prirodi i u idiličnim scenama obiteljskog okruženja. Sa druge strane, ova tema obuhvaća i djecu koja dobivaju etiketu nestašne ili zločeste djece, pa tako oni postaju glavni likovi u slikovnicama *Anka mala nevaljanka*, *Janko Raščupanko*, *Pustolovni Ivica*, *Maks i Maksić: mali pustolovi Vranje gnijezdo i druge* (Majhut, Batinić, 2017.).

Prijevozna sredstva u slikovnicama

Ovdje bih izdvojila dvije slikovnice u kojima autori koriste motive prijevoznih sredstva, ali ne onih uobičajenih i djeci bližih, već sredstva koja dijete ne može vidjeti svaki dan te time pobuđuju maštu i potiču na otkrivanje novih stvari i mogućnosti.

Prva od njih je slikovnica *Dječje veselje* koja na prednjoj stranici opisuje cepelin;

„I po danu i u mraku

Leti Cepelin po zraku

A kod tog divovskog leta

Nepogoda mu ne smeta.“ (Majhut, Batinić, 2017., str. 340.)

Druga slikovnica je *Ferijalno putovanje* u kojoj autor koristi motiv hidroplana;

„Divno li je uz obalu,

Po sunčanom vedrom danu,

Voziti se u tako krasnom

I sigurnom hidroplanu.“ (Majhut, Batinić, 2017., str. 340.)

Sport i dječje igre u slikovnicama

Što se tiče ovih tema, u prošlosti je bio problem taj što su autori koristili motive za sportove poput kuglanja, hrvanja, kriketa, biciklizma, trčanja, hokej na travi, mačevanja ili bacanje diska koji nisu

bili poznati djeci i nisu bili popularni u njihovoj državi. Uz to, ilustracije su bile prikazane bez objašnjenja sporta (Majhut, Batinić, 2017.).

Prema Zalar (2009.) slikovnica omogućuje djetetu otkriti svijet i medij pisane riječi, razvija spoznajni svijet djeteta, izaziva emocije, razvija govor i bogati fond riječi, zadovoljava potrebu za novim, pokazuje odnose u ljudskoj okolini, pomaže sposobnosti pamćenja i zapamćivanju logičkih odnosa, predočuje pojave koje dijete ne susreće, tehnička dostignuća i prometna sredstva. Zbog svega ovoga, zaključak je kako slikovnica pruža djetetu uvid u svijet koji ga okružuje i na jednostavan način potiče njegov cjeloviti razvoj. Isto tako, bitno je da prvo odrasli pročitaju slikovnicu koju će ponuditi djetetu, a tek onda započnu razgovor i usmjeravaju dijete prema pouci (Zalar 2009.).

3. PROBLEMSKE SLIKOVNICE

Prema Zalar (2002.) svaka dobra slikovnica može se shvatiti problemski te ona nastaje kao rezultat dugotrajnog rada. Također, naglašava kako ona može biti poticaj za niz životnih aktivnosti ili trenutak užitka i zajedništva s drugima.

S druge strane, brojni teoretičari još uvijek nisu složni što je problemska slikovnica; jedni tvrde kako ona iznosi situacije u kojima se možeš snaći pomoću svog ili tuđeg rješenja, drugi tvrde kako je u problemskoj slikovnici predstavljen problem, no ne i rješenje, dok treći ne usmjeravaju pažnju na rješavanje problema nego na način na koji je on predstavljen čitatelju (Zalar, 2009.).

Iz tog razloga, Zalar (2009.), tvrdi kako je ključ svake problemske slikovnice odnos slike i teksta, tj. njihov suodnos određuje kvalitetu djela.

Čičko (2000.) tumači problemsku slikovnicu kao slikovnicu iz svakodnevnog života koja se bavi problemima vezanim uz međuljudske odnose u obitelji i društvu gdje je dijete u centru zanimanja. Takva vrsta djela pomaže roditeljima i djeci u prepoznavanju i suočavanju s problemskim situacijama u svakodnevnom životu te nadalje navodi kako je prošlo vrijeme slikovnica u kojima su likovi poslušna i plemenita djeca koja žive sretno sa svojim plišanima medvjedićima, braćom, sestrama i roditeljima. Danas je sve veća potreba za približavanjem svakodnevici koja, često, nije

idilična i koja traži približavanje tabu – temama i situacijama koje su izvan naše kontrole. Kako Čičko (2000.) navodi: „Ni jedna životna situacija nije toliko neugodna ili neobična da se o njoj ne bi moglo progovoriti i riječju i slikom.“ (str. 18.) te time upućuje na važnost pokazivanja i pozitivnih, a i onih neugodnih emocija pred djecom.

Hrvatsko knjižničarsko društvo (2006.) izdvaja popis problemskih slikovnica po određenim podjelama problema koje su vezane uz razvoj svakog djeteta;

- a) Emocije: bijes (*Beaucourt Cecile, Leon, slonić gundalo*), ljubav (*Courtin Thierry, Čarli se brine o svojoj sestrici*), ljubomora (*Pilić Sanja, Stigao je brat*), osjećaj odbačenosti (*Hodak Dane, Semafor Filip*), strah (*Petigny Aline de, Petra ide u park*), tuga (*Petrečija Biserka, Kad umre netko koga voliš*)
- b) Osobine ličnosti i ponašanja: darežljivost (*Donaldson Julia, Najotmjereniji duh u gradu*), kulturno higijenske navike (*Horvat-Vukelja Željka, Panjoglav ili Dječak koji nije volio prati uši*), moralno prosuđivanje (*Kraus Melita, Čiji je medo?*), neposlušnost (*Bjelišev Ivan, Neposlušno mače*), nespretnost, neznanje (*Đokić-Pongrašić Ana, Nemaš pojma, Grizlijane!*), odgovornost (*Weninger Brigitte, Pauli, ti zločesti Pauli!*), odrastanje (*Falconer Ian, Olivia*), odvikavanje od navika (*Gillot Laurence, Lulu-Grenadine više ne želi sisati palac*), ophođenje s neznancima (*Vitez Grigor, Razbojnik sa žutom pjegom*), opraštanje (*Jeffs Stephanie, Loš dan za medvjedića Križu*), potrošački mentalitet (*Berenstain Stanley, Medvjedići luduju za igračkama*), rad na sebi (*Bloom Becky, Uljuđeni vuk*), radne navike (*Peroci Ela, Maca papučarica*), sebičnost (*Pfister Marcus, Riba duginih boja*), tv program – pretjerano gledanje (*Levy Didie, Tigrić Jakov i pa-pa televizoru*), usamljenost (*Doinet Mymi, Gaston se ne igra s drugom djecom*)
- c) Odnosi u obitelji i društvu: dječja prava (*Schreiber-Wicke Edith, Nećko*), neprihvaćenost u društvu (*Baronian Jean-Baptiste, Figaro mačak koji je hrkao*), netolerancija, nasilje (*Ungerer Tomi, Plavi oblak*), prijateljstvo (*Kovačević Hrvoje, General Kiro Miš*), poštivanje privatnosti (*Maleš Dubravka, Tajanstveno pismo*), roditelji se razvode (*Bekić Irena, Mama i tata više nisu zajedno*), svađa (*Muck Desa, Anica i Jakov*), tolerancija i uvažavanje različitosti (*Biet Pascal, Izgubio se jedan zeleni pas*), zajedništvo (*Berenstain Stanley, Medvjedići i nevolje s prijateljima*), zlostavljanje (*Kleven Sandy, Ispravni dodir*)

- d) Zdravlje: bolest (*Courtin Thierry, Čarli je bolestan*), mucanje (*Pribić Sanja, Mucka*), prehrana (*Berenstain Stanley, Medvjedići i nezdrava hrana*)³

Nadalje, odgojiteljice Budak i Cvijanović (2015.) upućuju na važnost tematskih priča jer su one povezane uz problemske situacije djeteta u njegovom životu, kao što je zdravlje, razvoj djeteta, odnosi u obitelji i izvan nje, osjećaji i ponašanja. Na taj način problemi se obrađuju na zanimljiv način te se najprije raspravlja o neželjenom ponašanju, a zatim se kroz pouku ističe ono željeno. Također, potrebno je razgovarati kako bi dijete iznijelo svoje mišljenje te svoje osjećaje povezivati sa osjećajima lika.⁴

4. Analiza problemskih slikovnica Tatjane Gjurković i Tee Knežević

U nastavku rada analizirat ću problemske slikovnice autorica Tatjane Gjurković i Tee Knežević.

Tea Knežević je magistar psihologije, terapeutkinja igrom i praktičarka transakcijske analize. Tijekom studija završila je različite edukacije vezane uz savjetovanja, rad s grupama, djecom i obitelji te vodila različite radionice poput radionice za djecu s neodgovarajućom roditeljskom skrbi. Suosnivačica je i direktorica Centra Proventus d.o.o. gdje provodi terapije sa djecom, savjetovanje odraslih te vodi edukacije za stručnjake.⁵

Tajana Gjurković, također, magistar psihologije, psihoterapeutkinja – certificirana transakcijska analitičarka, učiteljica i supervizorica transakcijske analize i registrirana terapeutkinja igrom. U Centru Proventus provodi psihoterapiju po principu transakcijske analize i terapije igrom te provodi radionice i edukacije za stručnjake mentalnog zdravlja i za roditelje. Njezinim zalaganjem, Centar Proventus postaje prvi licencirani centar za provođenje edukacija iz područja terapije igrom u Hrvatskoj. Uz serijala o emocijama koji je napisala zajedno sa Teom Knežević, autorica je i knjige „*Terapija igrom: Kako razviti vještine za razumijevanje djeteta i produbiti odnos s njim*“.⁶

³ <https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/132>

⁴ Budak V. I Cvijanović T. (2015.). *Tematske price I slikovnice za djecu u treningu socijalnih vještina. Dijete, vrtić, obitelj (77/78) 10-12 str.* Pribavljeno sa <https://hrcak.srce.hr/file/250740>

⁵ Tea Knežević: *Biografija*. Pribavljeno sa <https://centarproventus.hr/tea-knezevic/>

⁶ Tatjana Gjurković: *Biografija*. Pribavljeno sa <https://centarproventus.hr/tatjana-gjurkovic/>

Slikovnice izlaze u sklopu izdavačke kuće Evenio koju vode Jelena Kovačić i Jelena Brezovec te one zagovaraju mišljenje kako su sve priče terapeutske i stvaraju most koji spaja unutrašnji svijet, ono što mi jesmo i ono što je nepromjenjivo u nama, s našom okolinom i onime kako se predstavljamo svijetu.⁷

Serijal nije namijenjen samo djeci, već i roditeljima i odgojiteljima. Autorice prikazuju različite mudre životinje koje kroz komunikaciju, koja je prihvatljiva djeci, pomažu onima kojima je potrebna pomoć. Isto tako, komunikacija nije prikazana samo onakva kakvu bi trebali koristiti sa djecom, već i onakva kakvu je psihologinje zagovaraju u profesionalnom radu. Na taj način, ukazuju roditeljima kako je komunikacija put kojim se gradi pravilan odnos te se na kraju slikovnica nalaze informacije koje pomažu roditeljima u odgoju njihove djece.⁸

Smatram kako su psihologinje ispravno postupile u odabiru životinja kao likova jer u toj dobi, dijete se najviše povezuje sa životinjama i krene učiti i kako se one glasaju i njihove nazive te one zauzimaju bitnu ulogu u njihovom svijetu. Dijete suosjeća sa nekim tko je važan za njega i počinje shvaćati njegove emocije, a kroz shvaćanje kako se netko drugi osjeća, počinje razumijevati različite emocije koje svatko od nas ima. Slikovnica mu tako omogućuje pravilno razvijanje i usmjeravanje svojih postupaka prema drugima, a da toga nije ni svjesno.

Uz psihologinje, bitnu ulogu u izradi serijala ima i Jelena Brezovec koja upotpunjuje slikovnice ilustracijama. Prikazane su tako da prate slijed događaja, a u svakoj slikovnici su jedinstvene, no opet zadržavaju slične karakteristike poput izražajnih boja i oblika. Tekst je ukomponiran u skladu sa brojem riječi i bojama koje dominiraju na stranicama uz prikazane likove. Rekla bih kako su svi likovi prikazani na jednostavan način te tako da ih dijete može prepoznati.

Autorice kroz slike žele doprijeti do emocija djeteta, tj. žele usmjeriti pažnju odraslih na važnost izražavanja emocija kod najmlađih. Slikovnice su napisane u skladu sa dobi djeteta te ga kroz tekst vodi do prihvaćanja svojih osjećaja. Osim teksta, ilustracije omogućuju potpuno shvaćanje značenja emocija, a dijete potiče na razvoj kontrole i mogućnost prepoznavanja kako svojih, tako i tuđih emocija.

⁷ Evenio: pribavljeno sa <https://evenio.hr/nasa-prica/>

⁸ Obućina, M. (2019.). *Bogat serijal o emocijama: Terapeutske slikovnice za djecu, ali i roditelje*. Pribavljeno sa <https://brickzine.hr/bogat-serijal-o-emocijama-terapeutske-slikovnice-za-djecu-ali-i-roditelje/>

Autorice su podijelile slikovnice u četiri područja, a to su: ljutnja, strah, tuga i sreća.

4.1.Slikovnice koje govore o tuzi

Na samom početku, analizirat ću slikovnice u kojima autorice govore o tuzi koju dijete može proživljavati. Ponekad roditelji ne znaju na koji način objasniti kako je u redu biti tužan i kako je tuga sastavni dio naših emocija. Kroz ovaj serijal, autorice nude savjete kako olakšati roditeljima pristup djeci u takvim situacijama.

4.1.1. „Žirafica je tužna jer djeda više nema“

Slikovnica započinje tako što je malena žirafica sa svojom obitelji na plaži te sve izgleda kao jedna, lijepa, obiteljska atmosfera. Nakon nekog vremena, tati dolazi poziv kako je djed u bolnici te hitno moraju otići vidjeti ga. U tim trenucima, iako joj ništa nije jasno, žirafica poslušna svoje roditelji i odlazi zajedno sa njima kod djeda. Djed izgleda veoma loše te mama upozorava žiraficu kako mora biti nježna prema djedu. Nekoliko dana kasnije stiže obavijest da je djed preminuo. U tim trenucima, žirafica, počinje ispitivati svoje roditelje kako to da djed više neće biti s njima. Ono što joj tada pomaže jest gledanje slika djeda zajedno sa svojim tatom.

Tijekom odvijanja cijele radnje, roditelji u niti jednom trenutku nisu žirafici predstavili smrt kao nešto prolazno i nisu pokušali to ublažiti na bilo koji način. Smrt su objasnili onako kako ona doista jest te su svi zajedno proživljavali tugu. Otvoreno su rekli: „Djed je umro, a kad netko umre, on više nije s nama na isti način“ i pritom nisu ništa zatajili, već postupili kao odrasli koji žele pomoći svojem djetetu. Isto tako, kako bi mu pomogli, zajedno su gledali fotografije i razgovarali o lijepim uspomenama koje vežu uz djeda.

Autorice objašnjavaju kako su osnovni razlozi za osjećaj tuge gubitak ili odvojenost od predmeta ili osobe te bez obzira je li se gubitak stvarno dogodio ili mislimo da bi se mogao dogoditi, emocionalna potreba koja se javlja iza tuge jest potreba za podrškom, utjehom i nadoknada izgubljenog (Gjurković i Knežević, 2017.).

Isto tako, prema Gjurković i Knežević (2017.) djeca pokazuju tugu i na neverbalan način, odnosno kroz igru i ponašanje te neće samoinicijativno govoriti o gubitku i tuzi.

Kroz cijelu slikovnicu, ilustracije prate tijek radnje i, iako su prikazane bez previše detalja, pomažu djetetu u shvaćanju i razumijevanju pouke. Također, likovi su prikazani kao životinje, ali njihov izraz lica odgovara reakcijama odraslih s obzirom na situacije. To vidimo i na samo početku kada tata razgovara na mobitel i dobiva uznemirujuću vijest te njegovo lice postaje zabrinuto, dok mama s uzbuđenjem gleda u kamen koji joj pokazuje žirafica.

Što se tiče boja na ilustracijama, primjećujem kako one prate događaje, tj. u uvodnom djelu gdje je obitelj na odmoru, korištene su svijetle boje i u pozadini i na detaljima koji upotpunjuju cijeli prikaz, dok su nakon vijesti o smrti prisutne tamnije boje. Također, ilustratorica koristi boje kako bi istaknula i običaje koji su značajni u smrtnim slučajevima poput nošenja crnine; nakon smrti djeda, dolaze druge životinje u posjet žirafici i njezinim roditeljima, a svatko od njih ima na sebi neki odjevni predmet koji je crne boje. Žirafica je prikazana u šarenoj haljinici što nam pokazuje njezinu zbunjenost i ne shvaćanje cijele situacije (Slika 1).

Slika 1: Sprovod djeda⁹

Posebne detalje uočavam kod prikaza tate i malene žirafice dok gledaju zajedničke slike; od lampe koja sija iznad njihovih glava i buba koje su u njoj, pa do zvijezda i slona u pozadini. Tako, ilustratorica daje mogućnost djeci da kroz sliku uđu u potpuno drugačiji svijet i obrade problemsku temu kroz maštu i njima primjeren način.

⁹ Preuzeto iz *Žirafica je tužna jer djeda više nema*, T. Gjurković i T. Knežević, 2015, Evenio

Tekst je ukomponiran u ilustracije te je smješten ovisno o detaljima i likovima. Korištene su riječi koje mogu biti nepoznate djeci poput *zabrinuto*, *zbunjeno* i *blještavo* zbog čega je potrebna prisutnost roditelja tijekom čitanja. Osim zbog opširnog teksta i nepoznatih riječi, prisutnost roditelja potrebna je i zbog shvaćanja same pouke slikovnice, kao i prepoznavanje i razumijevanje emocija. Ono što roditelj treba jest provesti razgovor tijekom čitanja, a i na kraju slikovnice te tako dopustiti djetetu da iznese svoje mišljenje kroz odgovore na otvorena pitanja roditelja.

4.1.2. „Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji“

Sljedeća slikovnica koja govori o osjećaju tuge jest 'Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji'. Uzrok tuge jest nedostajanje roditelja, kao što i sam naslov govori, a ovaj osjećaj tuge čest je kod djece, posebno onih najmlađih. Tada se tuga, najčešće, javlja kod ostavljanja djece u vrtiću, a njihove reakcije potaknute su zbog straha da se roditelji više neće vratiti ili zbog ostavljanja u nepoznatoj okolini i s nepoznatim osobama.

Slikovnica započinje s ustajanjem mišića iz kreveta i to u petak kada je dan za odlazak kod bake. Mišići odlaze u vrtić i tamo s nestrpljenjem čekaju da baka dođe po njih. Kada ona dođe, zajedno odlaze u park i u njezin vrt gdje se oni vole igrati. Kada je došlo vrijeme za spavanje, pozele da im baka pročita priču o malenom ježu kojeg je djevojčica pronašla i vratila ga u šumu. U tom trenutku, mišić se sjetio svojih roditelja i počeo plakati jer mu oni nedostaju. Nakon što mu je baka objasnila kako će roditelji doći iduće jutro po njega i kako će jutro brzo doći, mišić je prestao plakati i svi su legli i zaspali. Ujutro su došli mama i tata i svi zajedno su otišli kući.

Ono što je baka ovdje napravila, a što i autorice upućuju, jest to da u niti jednom trenutku nije umanjila osjećaje malenog mišića, već je pokazala kako razumije njegovo trenutno stanje i pružala mu utjehu; „Milo moje, znam da ti nedostaju mama i tata“.

Iako se odraslima takve situacije mogu činiti bezazlene i nepotrebne, trebamo shvatiti kako je njima u tom trenutku teško i dati im mogućnost da od tuguju gubitak ili odvojenost (Gjurković i Knežević, 2017.). Ako učinimo suprotno, dijete može pokazati svoje emocije na neprihvatljiv i nepoželjan način i dovesti nas u situacije gdje ne znamo kako mu pružati utjehu i pomoć. Isto tako, svako dijete pokazuje tugu na drugačiji način i to trebamo poštovati; neki će razgovarati s nama, neki će kroz igru, crtanje ili manipuliranje različitim materijalom.

Ilustratorica se koristila jakim i živahnim bojama. U cijeloj slikovnici dominiraju vesele boje koje su popraćene detaljima. Isto tako, koristi se bojama kako bi razlikovala mišicu i mišića; koristi rozu boju za njezinu pidžamu, a zelenu za njegovu, a kreveti su prekriveni ljubičastom i zelenom plahtom. Također, prikazala je krevete u obliku sira kako bi cijela soba izgleda još dojmljivije i u skladu s dječjom maštom. Isto, uočavam kako detalji 'zaokruže' cijelu sliku onog što se želi istaknuti. Tako su u ilustraciji, gdje su svi zajedno u vrtu, uklopljeni i crvići, bubamare, pčelice i druge životinje koje dijete može prepoznati, a čine svijet oko njega. Uz to, i prikaz kamina, u bakinoj sobi, u kojem gori vatra, a pored njega je slika na kojoj su dva zagrljena mišića. Mislim da se ilustratorica vodila mišlju da zadrži dijete što duže uz slikovnicu tako da boje budu od početka do kraja vesele, a likovi što bliže njihovom svijetu.

Ponovno su izrazi lica likova u skladu s njihovim postupcima što možemo vidjeti i u prikazu bake, mišića i mišice u krevetu gdje baka pokazuje 'olakšanje', dok mišići, prigrljeni uz baku, osjećaju mir i sigurnost (Slika 2).

Slika 2: Mišići zagrljeni sa bakom¹⁰

Kao i u prošloj slikovnici, tekst je uklopljen u ilustracije i popraćen riječima koje mogu biti nepoznate djeci, poput *razdragano*, *avantura* ili *uzbuđenje*. Osim toga, primjećujem kako se autorice više koriste umanjenicama; *mišići*, *vodice*, *grabljice*. Razlog tomu može biti poticanje predjezičnih vještina kod djece.

¹⁰ Preuzeto iz *Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji*, T. Gjurković i T. Knežević, 2015., Evenio

4.1.3. „Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri“

Slikovnica započinje tako što ježić odbija sudjelovati u igri sakupljanja predmeta koji počinju na određeno slovo. Nakon što je sam sebe uvjerio kako želi postići bolji rezultat nego prošli put, odlazi u potragu za predmetima. Na kraju, ježić je zauzeo treće mjesto, no nije bio zadovoljan svojim uspjehom i osjeća se loše i razočarano (Slika 3).

Nakon što se rastuži, glavnu ulogu preuzima tata koji tješi ježića. Pruža mu zagrljaj i prihvaća njegov osjećaj tuge i razočaranja, ali ga usmjerava i na pozitivan rezultat u odnosu na prošli put. Također, govori mu kako je bitno natjecati se sa samim sobom, a ne s drugima. Tim riječima daje optimizam i upućuje na to kako je važno brinuti o sebi i graditi sebe kao osobu. Pohvaljuje ga i time daje do znanja kako je uspješan, pa iako i nije na prvom mjestu.

Slika 3: Ježić se ljuti¹¹

Ovim dijalogom, ježić shvaća važnost igre u smislu uživanja i radosti koju tada osjeća, a ne osjećaja gubitka i neuspjeha. Vidi kako nije bitan rezultat, već zajedništvo koje je prisutno između životinja tijekom njihove aktivnosti. Također, životinje biraju igru koja je njemu najdraža i time pokazuju kako misle na svakog i žele da se svi osjećaju dobro.

¹¹ Preuzeto iz *Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri*, T. Gjurković i T. Knežević, 2017., Evenio

Ni odrasli ni djeca ne vole osjećaj gubitka i ne žele biti pobijeđeni. Kod djece, osjećaj gubitka, može razviti snažne reakcije poput agresije ili strah zbog kojeg ne žele pristupiti igri. Zbog toga što znaju da nisu dobri u nečemu i da je posljedica toga gubitak, ne želi niti započeti aktivnosti (Gjurković i Knežević, 2017.).

Kako bi se oslobodili straha, trebamo im pomoći kako se lakše nositi s negativnim emocijama koje se javljaju nakon gubitka te im tako pokazati kako je uredu pogriješiti i doći do cilja drugačijim putem. Također, bitno je pružati im podršku u obliku zagrljaja ili slično te verbalizirati njihov napredak. Uz to, možemo se prisjetiti nekog svog primjera kada smo se osjećali razočarani zbog tog što nismo uspjeli i tako im pokazati kako je bitno gledati svoj trud i uspjeh (Gjurković i Knežević, 2017.).

Ilustracije preuzimaju veliku ulogu u okupiranju pažnje djeteta. Ilustratorica koristi jake boje te je radnja smještena u šumi koja je prikazana jednostavnim oblicima. Drveće, grmlje i cvijeće zauzimaju središnji prostor, dok detalji poput listića i panjeva, upotpunjuju cjelokupni prikaz.

Životinje su prikazane u pokretu te svaka od njih ima ono po čemu je karakteristična; lisica koja ima rep, tvor s crno-bijelim prugama, svinjica s njuškom i ježić sa bodljama. Također, svatko od njih ima neki odjevni predmet koji je šaren i privlačan djeci.

Ilustratorica u većini slikovnice prikazuje likove kako trče, skaču i kako su u pokretu, čime pokazuje i tjelesnu aktivnost bitnu za djetetov razvoj.

Uz ilustracije koje su na oko privlačne, autorice su pažnju usmjerile i na tekst u kojem dominira dijalog. Iako ga nema puno, prevladava razgovor između likova te je obogaćen riječima koje bi djeci mogle biti nepoznate i nove poput *rezultat*, *pozor* ili *poredak*. Tako, autorice otvaraju mogućnost širenja vokabulara i upoznavanja s novim izrazima.

Odabir riječi zahtijeva prisutnost roditelja što znači da uz učenje o prihvaćanju i razvijanju osjećaja, dijete provodi zajedničko vrijeme s roditeljima i razvija se jezično i emocionalno.

4.1.4. „Prašćić je tužan i ljubomorani na brata“

Zadnja slikovnica iz serijala o osjećaju tuge započinje u sobi praščića. Mama ulazi u sobu i govori im kako je vrijeme za pospremanje sobi jer dolaze gosti. Mlađi praščić odmah se primio pospremanja, no stariji se zaigrao i nije pospremio svoj dio sobe. Kada su roditelji ušli u sobu,

pohvalili su mlađeg prašćića jer je njegova strana bila uredna, a stariji prašćić se osjećao tužno jer on nije dobio pohvalu.

Stariji prašćić osjećao je ljubomoru jer nije bio zadovoljan reakcijom svojih roditelja, odnosno vidio je kako je njegov brat bio bolji i uspješniji. Ovakve situacije su sve češće kod mlađe djece, a pogotovo kada tek dobiju mlađeg brata ili sestru. Dijete razvija osjećaj ljubomore jer misli kako ga roditelji neće više gledati na isti način i svu pažnju će preuzeti novi član.

Prašćić počinje plakati jer misli kako njegovi roditelji ne gledaju na isti način njega i brata. Tada mu majka prilazi i pokazuje mu kako razumije njegov osjećaj tuge, ali i upućuje na nepoštivanje dogovora. Kroz njezino objašnjavanje njihove ljubavi prema njemu, prašćiću postaje jasno da ga oni razumiju i vole.

Dijete može razviti osjećaje tuge kada uvidi da je netko drugi dobio pažnju za koju misli da ju je on zaslužio. Tada se odraslima čini kao da je ono ljubomorno ili ljuto te iz tog razloga moramo dobro razmisliti i djelovati u skladu s djetetovim osjećajima. Također, potrebno je objasniti mu što on očekuje, odnosno verbalizirati njegovu potrebu za pohvalom. Uz to, pokazati da je uredu i da druga djeca budu pohvaljena za svoj trud (Gjurković i Knežević, 2017.).

U ovoj slikovnici, autorice su stavile u prvi plan dijalog majke koja je primjer kako bi roditelji trebali razgovarati s djecom u ovakvim situacijama te koja je to uvažavajuća komunikacija koja doprinosi rješavanju problema. Roditelji ne bi trebali zapostavljati ovakve reakcije i praviti se da nisu važne, već pravilno reagirati i tako pokazati kako se nositi s osjećajima.

Ilustratorica, ponovno, koristi tople boje kojima prikazuje atmosferu. Također, koristi se detaljima koji pružaju realniji i privlačniji prikaz. Na samom početku, u prvi plan stavlja razbacane igračke koje su na podu i prašćiće zanesene u igri. Koristi vesele boje kako bi izrazila prostor njihove sobe, kao što je i svaka dječja soba ispunjena igračkama i bojama. Time, ponovno, otvaraju mogućnost postavljanja dodatnih pitanja i izvan teme te potiču na iznošenje svojeg viđenja i mišljenja.

U trenutcima kada prašćić osjeća ljubomoru i tugu, ilustratorica prikazuje bijelu pozadinu čime usmjerava pažnju na shvaćanje situacije i razvoj emocija (Slika 4). U prvi plan stavlja prašćiće i

njihove izraze lica iz kojih možemo protumačiti njihove emocije. Tako, djetetu se zadržava pažnja na trenutnom stanju prašćića i ne odvlači mu se koncentracija pozadinom.

Slika 4: Prašćić pokazuje ljubomoru¹²

Na samom kraju, kada svi zajedno sjede za stolom, korištene su vesele boje, a izrazi lica pokazuju sreću i zadovoljstvo. Dakle, ilustratorica bojama postiže pozitivnu atmosferu i ugođaj.

Tekst je prisutan na svakoj stranici te bih rekla da nije bogat, za dijete, novim riječima. Osim što je omogućeno zajedničko čitanje s roditeljima, dijete može samo čitati i razumjeti tekst. Također, kao što sam ranije spomenula, dijalog je napisan tako da pruža roditeljima pomoć u poticanju emocija i prihvatanju istih. Osim dijaloga, prisutno je i opisivanje kojim se dočarava prostor i osjećaji koje razvija prašćić.

¹² Preuzeto iz *Prašćić je tužan i ljubomoran na brata*, T. Gjurković i T. Knežević, 2017. Evenio

4.2.Slikovnice o ljutnji

Iduće slikovnice govore o ljutnji te autorice navode savjete kako da roditelji najispravnije postupe u tim trenucima. Kroz slikovnice pokazuje se kako prepoznati emocije i riješiti problem ili zadovoljiti potrebu koja uzrokuje ljutnju (Gjurković i Knežević, 2015.).

4.2.1. „Kad je ljuta macu boli trbuh“

Slikovnica započinje tako što maca spava na krovu, no ono što joj remeti san jest golubica koja neprestano pjeva. Kako radnja teče dalje, macu sve više boli trbuh jer ne može spavati u miru i postaje tužna. Njezino loše stanje primjećuje sova koja ju usmjerava što treba činiti, odnosno potiče ju na razgovor s golubicom kako bi ona riješila svoj problem. Nakon što ju maca poslušala, odlaze kod golubice gdje dogovorom postižu kompromis.

Dakle, ovdje imamo lika sovu koji preuzima najbitniju ulogu i potiče macu da svoj problem riješi razgovorom. Pokazala joj je kako je bitno izraziti svoje misli i osjećaje kako bi se mi sami osjećali dobro. Nakon razgovora, maca i sova pronalaze zajedničko rješenje i obje su zadovoljne postignutim ciljem. Time, autorice, ukazuju kako se svaki problem može riješiti samo je potrebna dobra volja i razgovor kojim se postiže željeno. Najčešće su kod djece to sukobi oko zajedničkih igračaka te tada trebamo poticati na samostalno rješavanje i pronalaženja dogovora.

Osim toga, ovdje autorice povezuju psihu i tijelo, odnosno pokazuju kako naše emocije mogu utjecati i na naše fizičko stanje. U ovom slučaju, macina tuga utječe na njezinu bol u trbuhu koja nestaje tek kada ona riješi problem s golubicom. Bitno je prepoznati osjećaje i usmjeriti ih na ispravan način izražavanja, pritom ne sputavati dijete u iskazivanju ljutnje jer ona je normalna emocija i potrebno ju je iskazati (Gjurković i Knežević, 2015.).

Ponovno su ilustracije doprinijele razumijevanju problema te jakim i šarenim bojama djeluju na djetetovo viđenje. Primijetila bih i da nisu toliko učestali detalji kao u prijašnjim slikovnicama, već su naglašeni određeni, veći, oblici poput krova gdje je samo prikazan dio, maca i golubica. Na taj način, djetetova pažnja usmjerena je na ono bitno što se događa te na likove koji su u prvom planu. Ostatak radnje, također, je prikazan na krovu, osim samog kraja gdje su svi zajedno u vrtu. Rekla bih da je to zbog toga da se naglasi prostor koji je maci bitan, tj. gdje ona provodi svoje vrijeme i gdje se osjeća ugodno.

Pozadine su jednostavne i doprinose tomu da se u prvi plan stavljaju likovi i izrazi njihovih lica. Kroz izraze lica, možemo prepoznati emocije koje trebamo probuditi kod djece i potaknuti ih na njihovo iskazivanje.

Ilustratorica je prikazala sovu tako što je stavila na njene oči naočale što znači da želi naglasiti njezinu mudrost kao vrlinu, tj. prikazati je onako kako je djeca uvijek doživljavaju.

Što se tiče teksta, ne bih izdvojila neke riječi koje bi predstavljale problem za djecu u odnosu na ostale slikovnica ovog serijala. Također, većinom je prisutan dijalog te osim samog teksta koji je ukomponiran u slikovnicu, dodano je i glasanje golubice „guuuu gu gu gaaaga“ . Glasanje je prikazano u prostoru oko golubičine glave i smješten je ovisno o tekstu sa strane i ilustraciji(Slika 5).

Slika 5: Glasanje golubice¹³

¹³ Preuzeto iz *Kad je ljuta, macu boli trbuh*, T. Gjurković i T. Knežević, 2015. Evenio

4.2.2. „Kad je ljut, zeko se ozlijeđi“

Na samom početku slikovnice, zeko dolazi do prašćića koji ga ne želi u svojoj igri. Nakon toga, zeko odlazi do patkice i ovčice koje ga, također, otjeraju. Kako zeko više nije znao što se događa, od ljutnje udara nogom u tlo te povika od bola (Slika 6). Tada do njega dolazi sova koja rješava njegov problem, odnosno objašnjava mu kako je normalno da smo ljuti, no tada trebamo paziti da ne ozlijedimo sebe. Na samom kraju, svi se zajedno družu.

Slika 6: Zeko se ozljeđuje ¹⁴

U ovoj slikovnici autorice upućuju na samopovređivanje kod djece. Kao i druge emocije, ljutnja nosi u sebi emocionalnu potrebu koju dijete teži zadovoljiti. Emocionalna potreba iza ljutnje jest potreba da nas se shvati ozbiljno i da nas se sasluša i razumije. Djeca, najčešće, ljutnju pokazuju kroz tjelesnu aktivnost (mahanje rukama i nogama, vikanje, plakanje), tako što imaju stisnute šake, ukočenost tijela, specifični izrazi lica ili povređivanje samog sebe.

¹⁴ Preuzeto iz *Kad je ljut, zeko se ozlijeđi*, T. Gjurković i T. Knežević, 2015., Evenio

Do povređivanja dolazi kad je unutarinja napetost djeteta posljedica osjećaja bespomoćnosti ili straha od odrasle osobe. Rezultat toga je agresivno ponašanje usmjereno na samog sebe. Najčešći oblici samopovređivanja su udaranje po glavi, čupanje kose, grizenje sebe ili noktiju (Gjurković i Knežević, 2015).

Kao i u prošloj slikovnici, ponovno se javlja lik sove koja usmjerava zeku na ispravni put i pomaže mu riješiti njegov problem. Pokazala je razumijevanje prema njegovoj ljutnji i objasnila kako je normalno osjećati ljutnju, ali i to da nije potrebno sebe dovoditi u opasnost. Uputivši mu rečenicu „Znaš, katkad kad smo ljuti, želimo to izbaciti iz sebe. To je normalno. Tada je jako važno da pazimo da ne povrijedimo ni sebe ni nekoga drugoga“ (Gjurković i Knežević, 2015.) dala je do znanja da se suosjeća s njegovom ljutnjom, pojašnjava kako je to sasvim normalno i na kraju savjetuje što treba činiti, a što ne.

Lik sove predstavlja oblik ponašanja i komunikacije koju bi trebali provoditi roditelji u sličnim situacijama. Osim što trebaju ostati smireni, trebaju fizički zaustaviti dijete u samopovređivanju i usmjeriti ga na prihvatljiv način izražavanja ljutnje. Također, trebaju empatički reflektirati djetetovu ljutnju i nikako ne smiju vikati ili kažnjavati dijete (Gjurković i Knežević, 2015.).

Ilustracije u prvi plan stavljaju likove i izraze njihovih lica. Također, pozadine su, većinom, iste te tako ilustratorica usmjerava pažnju na likove. Koristi pozadinu kako bi likove smjestila u njihov životni prostor, kao što je prikazana farma, a što potiče otvaranje novih pitanja i razgovor tijekom čitanja. Životinje prikazuje na jednostavan način, ali opet imaju karakteristike onoga koga predstavljaju, a pomoću boja potiče maštu kod djece. Isto tako, ilustratorica se, ponovno, koristi motivom naočala kod sove kako bi istaknula njezinu mudrost.

Tekst prekriva većinu stranice te je smješten u prostore koji nisu ispunjeni jakim bojama. Autorice, opet, koriste umanjence kako bi tekst približile dječjem uzrastu, no nema posebnih, nepoznatih riječi koje bi predstavljale problem za djecu. Na taj način, slikovnicu su oblikovale tako da ih roditelji i djeca mogu zajedno koristiti i analizirati. Također, prevladava dijalog između samih likova što doprinosi tome da dijete shvati kako svi zajedno možemo riješiti problem i kako uvijek može na nekoga računati. Osim toga, u dijalog su uklopile i glasanje životinja „Beeee-beeee! Kvaaaa-kvaaaa!“ čime se potiče i na učenje kako se glasaju životinje.

4.2.3. „Kad je ljut, nilski konjić grize“

Sljedeća slikovnica govori o ljutnji nilskog konjića prema svojem prijatelju. Naime, nilski konjić je slavio rođendan i dobio je na poklon loptu s kojom se najviše volio igrati. No, došao je tigrić i uzeo loptu te se počeo igrati s njom. Kada ga je nilski konjić ugledao, ugrizao ga je za šapu i uzeo mu loptu (Slika 7). Tigrić je počeo plakati, drugi prijatelji su upozoravali nilskog konjića kako to nije lijepo od njega, a on se povukao u stranu jer je htio biti sam. Tada dolazi sova koja mu ukazuje na njegovu pogrešku.

Slika 7: Nilski konjić grize lavića¹⁵

Ovdje autorice prikazuju agresiju koja je posljedica ljutnje. Ljutnja je vrlo snažna emocija te može dovesti do nepromišljenih odluka, kod odraslih, kao i kod djece. Iz tog razloga, bitno je da roditelj zna kako postupati u situacijama ljutnje te onda pomoći djetetu u reguliranju njegovih emocija. Isto tako, odraslih trebaju znati regulirati emocije kako dijete ne bi vidjelo njihovu burnu reakciju i uplašilo se (Gjurković i Knežević, 2015.).

Ljutnja može biti povezana s neuspjehom, nepoštovanjem ili, kako je ovdje slučaj, zbog osjećaja da nas drugi ne razumiju. Bitno je da dijete iskazuje svoje osjećaje i emocije jer može doći do nakupljanja istih te uzrok ljutnje ne mora biti trenutna situacija, već sve ono ranije što je skupljalo u sebi (Gjurković i Knežević, 2015.).

¹⁵ Preuzeto iz *Kad je ljut, nilski konjić grize*, T. Gjurković i T. Knežević, 2015., Evenio

Sova ovdje predstavlja roditelje koji na ispravan način pomažu djetetu i objašnjavaju mu kako je bitno izraziti što želimo i komunicirati s drugima da bi mogli svi zajedno funkcionirati. Kroz uvažavajuću komunikaciju dopire do nilskog konjića i potiče ga na ispravljanje njegove pogreške. Pokazuje razumijevanje njegovih emocija kroz rečenicu „Vidim da si baš jako ljut“ (Gjurković i Knežević, 2015.) te time ulijeva povjerenje i sigurnost nilskom konjiću koji misli da ga nitko ne razumije. Nakon razgovora sa sovom, osjeća smirenost i svoju pažnju usmjerava na pomirenje s tigrićem i njihovo zajedničko druženje.

Osim toga, potrebno je dijete usmjeriti na pravilan način izražavanja ljutnje (na primjer udaranje u jastuk) te mu dati prostora i vremena da izrazi svoje emocije. Tijekom njegovog izljeva ljutnje, nije potrebno poučavati dijete, već mu trebamo pružiti utjehu i pomoći mu da se smiri. Nakon što se dijete smiri, možemo razgovarati i uputiti ga na ono ispravno (Gjurković i Knežević, 2015.).

Posebnu pažnju oduzimaju šarene ilustracije koje su prikazane jednostavnim oblicima, ali dovoljno jake da bi privukle dječje oko. Na samom početku, ilustratorica dočarava proslavu rođendana na način koji je djetetu poznat; šareni stolnjak, tanjurići i čašice, vesele kapice, lampice i pokloni upakirani u šareni papir.

U trenutku kada dolazi do problema, odnosno kada se pažnja treba usmjeriti na razvoj događaja, pozadina je prikazana jednostavno, bez previše detalja kako ne bi obuzelo djetetovu pažnju.

Da bi potaknula djetetove emocije i prepoznavanje tuđih emocija, ilustratorica usmjerava na izraze lica kod likova; prilikom pripremanja proslave rođendana nilski konjić pokazuje veselje i radost, nakon toga prikazano je njegovo lice kod ugriza lavića kao žustro i razočarano, a zatim prepoznamo njegovu ljutnju i na samom kraju, ponovno, sreću i zadovoljstvo.

Tekst odgovara dječjem razvoju govora te je namijenjen za zajedničko čitanje roditelja i djeteta. Ne bih izdvojila posebne riječi koje bi predstavljale problem za dijete, osim što se autorice, ponovno, koriste umanjenicama. Prevladava dijalog između likova, a osim toga opisane su emocije koje likovi proživljavaju.

4.3.Slikovnice o strahu

Sljedeće slikovnice koje ću analizirati govore o strahu s kojim se susreću djeca. Iako je strah sasvim normalan dio razvoja, dijete će osjećati strah u situacijama koje su za njega nove i nepoznate ili u prisutnosti nepoznatih osoba. Autorice, ponovno, navode savjete kako pomoći roditeljima u takvim situacijama.

4.3.1. „Medvjedića je strah ostati u vrtiću“

Slikovnica započinje tako što maleni medvjedić odbija otići u vrtić. Nakon što mu je tata objasnio da će tamo upoznati nove prijatelje i tetu, krenuo je s mamom. Kada je stigao ispred vrtića, počeo je plakati i skrivati se iza mame. Tada mu je odgojiteljica prišla i rekla kako je njima uvijek zabavno i da će i on uživati. Nakon provedenog vremena u vrtiću, mama i tata došli su po medvjedića i zadovoljno otišli svi zajedno kući.

Najčešći strah kod polaska u vrtić jest strah od odvajanja od roditelja. Dijete je uplašeno i razvija osjećaj strah kako bi se obranio od nepoznatog. Doživljavanje straha smatra se normalnim za djetetov razvoj, no zbog okruženja u kojem se dijete nalazi, može doći do intenzivnije tjeskobe te takva djeca postaju napeta. U takvim trenucima roditelji trebaju uvjeravati i smirivati dijete kako bi ono prihvatilo činjenicu da se trebaju razdvojiti (Gjurković i Knežević, 2016.).

Zabrinutost roditelja može imati povećan utjecaj na dijete te ono može biti tjeskobnije i imati potrebu zadovoljenja roditeljskih očekivanja. Povećana zabrinutost može dovesti do lošeg mentalnog zdravlja roditelja što dalje može utjecati na način odgoja, pa i na samo dijete (Gjurković i Knežević, 2016.).

U trenucima kada dijete osjeća strah, roditelj bi trebao pružiti utjehu djetetu kroz zagrljaj ili neki drugi fizički kontakt, potrebno je pokazati kako razumijemo njegov strah i verbalizirati ga te objasniti realnost, odnosno ukazati na mogućnosti koje se mogu dogoditi (Gjurković i Knežević, 2016.).

Pomoću ilustracija, privlači se djetetova pažnja te načinom na kojim su prikazane, ukazuju na radnju. Iako se ilustratorica koristi detaljima kojima dočarava atmosferu, u trenutku kada majka primjećuje medvjedićev strah, koristi se bijelom pozadinom kako bi stavila naglasak na problem.

Nadalje, kako bi približila dječji svijet, prikazuje sve ono što privlači dijete i što je značajno za njih i njihove aktivnost; na samom ulasku u vrtić, medvjedić drži sa sobom plišanu igračku kao i svako dijete koje dolazi u vrtić, a dvorište sadrži i klackalicu i tobogan i penjalicu (Slika 8). Također, samo dvorište prikazano je u svijetlim bojama kao prikaz mjesta koje je ispunjeno veseljem i igrom.

Slika 8: *Medvjedić dolazi u vrtić*¹⁶

Djeca u vrtiću, prikazana su kako trče, skaču i penju se te se, prema izrazima lica, može zaključiti njihovo raspoloženje dok su u igri.

Ilustracije su praćene tekstom koji je jednostavan i ne bi trebao predstavljati problem za djecu. Izrazi i rečenice su primjerene djeci, a sam dijalog između majke i oca odgovara načinu komunikacije koju roditelji trebaju koristiti kod suočavanja s djetetovim emocijama. Prevladava dijalog koji je prisutan prilikom razgovora roditelja s medvjedićem i odgojiteljice s majkom i medvjedićem, autorice koriste i opisivanje na samom kraju kada prikazuju medin boravak u vrtiću. Opisivanje koriste kako bi pokazale osjećaje koji se javljaju kod medvjedića.

¹⁶ Preuzeto iz *Medvjedića je strah ostati u vrtiću*, T. Gjurković i T. Knežević, 2016. Evenio

4.3.2. „Psića je strah odlaska doktoru“

Glavni lik ove slikovnice je psić koji nije htio ići kod doktora. Sama radnja započinje tako što je psića boljelo grlo i, iako je on htio da mu netko pomogne, nije htio pomoć od doktora. Nakon što mu je mama objasnila kako će doći do doktora, što će mu on raditi i, na kraju, što će raditi kad dođu kući, psić je pristao. U čekaonici su bile i druge životinje koje su trebale pomoć doktora. Nakon što je došao red na njega, ušao je u ordinaciju, doktor ga je pregledao, a on je shvatio kako to nije ništa strašno.

Dijete može razviti strah od odlaska kod doktora zbog toga što odlazi na novo mjesto, kod nepoznatih ljudi, a osim tog ono ne razumije što se tamo događa i kojim postupcima će ga doktor liječiti. Iz tog razloga, bitno je pripremiti dijete za odlazak kod doktora i objasniti mu što može očekivati (Gjurković i Knežević, 2016.).

Osim toga, sami roditelji mogu utjecati na povećanje tog straha tako što dijete osjeća nesigurnost i zabrinutost roditelja koja se razvija jer, roditelj, ne zna kako će dijete reagirati te time daju signale kako bi se i djeca trebala osjećati (Gjurković i Knežević, 2016.).

U ovoj slikovnici, bitnu ulogu preuzima majka koja psiću objašnjava postupak od samog kretanja od kuće, boravak kod doktora i nagradu koju će psić dobiti. Nagrada daje nadu kako će na kraju sve biti dobro, a on će biti zadovoljan jer je dobio ono što voli. Time autorice ukazuju na primjer kojim se roditelji trebaju voditi kod situacija poput ovih. Isto tako, ne smijemo posramljivati djecu zbog njihovog straha i ne lagati o tome što može očekivati (Gjurković i Knežević, 2016.).

Na samom početku, psić pokazuje tipične reakcije koje su karakteristične kod iskazivanja straha, kao na primjer plač, udaljavanje, bijeg od situacije ili povlačenje glave (Gjurković i Knežević, 2016.).

Ilustracije prate događaje te jednostavnim oblicima i veselim bojama, privlače djetetovu pažnju. Prikazuju emocije likova, a detaljima podižu cjelokupnu atmosferu. Iako dominiraju vesele boje, ilustratorica koristi bijelu boju kod prikaza bolnice čime približava maštu realnom svijetu.

Prikazala je životinje u čekaonici tako što svaka ima neku ozljedu, a isto tako svaka ima drugačiji izraz lica i time pokazuje svoju emociju. Također, sve su šarene i drugačije vrste što daje mogućnost otvaranja novih tema (Slika 9).

Slika 9: Životinje u čekaonici¹⁷

Za razliku od prošlih slikovnica koje sam analizirala, ovdje je tekst puno obilniji i opsežniji. Rečenice su dugačke te sadrže riječi koje treba dodatno objasniti. S obzirom na količinu teksta i na prostor koji zauzima, zaključila bih da je dominantniji u odnosu na ilustracije te da one samo prate razvoj događaja.

¹⁷ Preuzeto iz *Psića je strah odlaska doktoru*, T. Gjurković i T. Knežević, 2016., Evenio

4.3.3. „Slonicu je strah vikanja i kazne“

Radnja ove slikovnice započinje u savani gdje malena slonica skače po lokvama vode. Kako je bilo vrijeme suše, mama ju je upozoravala na štednju, no slonica nije razumjela što to znači štedjeti te je skočila u lokvu i tada je sva voda nestala. Mama se naljutila i poslala ju do jezera kako bi je na taj način kaznila. Majka shvaća da je pogriješila i da nije bilo potrebe za kaznom jer je ona mala i nije joj objasnila što to znači štedjeti i čuvati za ostale.

Izdvojila bih ovu slikovnicu kao onu koja je više namijenjena za roditelje te ih usmjerava na dječji strah koji se javlja prilikom njihovih burnih reakcija.

Mama slonica zabrinula se s razlogom, no kod bilo kojeg problema, koji je uzorkovan djetetovim ponašanjem, bitno je osvijestiti svoje osjećaje straha i bespomoćnosti te naći rješenje problema (Gjurković i Knežević, 2016.).

Kako navode autorice, u našoj kulturi često se ističe ono loše, tj. kritizira se. Isto tako, ono što je dobro, ne pohvaljujemo, a neprimjereno ponašanje kažnjavamo. Tada je bitno razgovarati i objasniti zašto je neko ponašanje neprimjereno i zašto ga ne činiti (Gjurković i Knežević, 2016.).

Malena slonica osjeća strah od samog odlaska do jezera čime gubi sigurnost koju joj je do sada davala majka. Osjeća se ugroženo i odlazi samo zato što je pogriješila bez da je toga bila svjesna. Osim toga, kada se vratila do svoje majke i kad joj je ona prišla, slonica je napravila korak unazad čime pokazuje svoj strah od nove reakcije koju će majka učiniti. Uz to, osjećaj nelagode i nesigurnosti, uočavam kod njezinog spuštanja surle.

Nakon što je shvatila gdje je pogriješila, majka se ispričava slonici i priznaje kako je zaboravila da je ona samo razigrano dijete te da joj ona nije objasnila što to znači štedjeti. Time priznaje svoju pogrešku i pokazuje da i odraslih mogu pogriješiti, ali se onda i ispričati.

Kao još jedan znak kajanja majke, uviđam i prikazom njezinih suza. Suzama pokazuje svoje žaljenje i svjesnost o tome što je učinila. Iako je bila zabrinuta za sina, dozvolila je da se njezina kćer osjeća ugroženo i potaknula ju na ono što ne želi.

Ilustracije prate tijek radnje, čak što više, prikazane su uz detalje koji potiču na otvaranje dodatnih tema za razgovor tijekom čitanja. Ilustratorica koristi i druge životinje koje žive u savani kao i okruženje u kojem su nastanjene.

Pozadina je jednostavna te sadrži svijetle boje koje ne privlače posebnu pažnju. S druge strane, likovi su u veselim bojama, a ilustratorica ih prikazuje s karakteristikama kao u stvarnosti, poput pruga na zebri.

Kako bi prepoznali emocije likova, ponovno su naglašeni izrazi lica i pokreti tijela. Na početku vidimo slonicu koja je sretna i puna energije dok skače po lokvicama, njezini prijatelji su, također, radosni oko nje. Sve dok ne dođe mama koja pokazuje ljutnju svojim licem i rukama na bokovima. Uočavam i smirenost slonice u majčinom zagrljaju.

Izdvojila bih simbol sunca kojeg ilustratorica provlači kroz cijelu radnju, odnosno na samom početku sunce se smije zajedno sa životinjama, zatim je i ono zabrinuto kada dolazi majka, a na samom kraju, ponovno se smije.

Dominira dijalog, posebno između majke i slonice te, opisivanjem, dolaze do izražaja emocije likova. Tekst sadrži riječi koje bi mogle biti nove za dijete poput *štednja* ili *žustrom*, a time autorice potiču i na razvoj govora i predčitalačkih vještina. Za razliku od prijašnjih slikovnica, ovdje nema puno detalja te bih, iz tog razloga, rekla da je tekst dominantniji od samog prikaza ilustracija.

4.3.4. „Ovčicu je strah jer će dobiti brata“

Posljednja slikovnica iz serijala o strahu, namijenjena je za roditelje i djecu kada u obitelj dolaze novi članovi. Iako je to radosna vijest, često se starija braća i sestre osjećaju ugroženo i uplašeno jer se boje da njihovi roditelji više neće biti isti prema njima.

Malenoj ovčici roditelji su saopćili vijest o tome kako dolazi mala beba. To je ovčicu iznenadilo i osjećala se zbunjeno i htjela je što više vremena provesti s mamom i tatom. Njezini prijatelji objasnili su joj kako svi oni imaju braću ili sestre te kako pomažu jedni drugima i brinu se o svakom. Ovčici nisu bili dovoljni savjeti njezinih prijatelja i strah je bio sve veći (Slika 9).

Tada majka i otac preuzimaju glavnu ulogu i tumače joj kako je ona i dalje biti njihova curica i ništa se neće promijeniti u njihovom odnosu.

Slika 9: *Ovčica je zabrinuta*¹⁸

Svako dijete ima strah od nepoznatog, bilo to prostor ili osoba, a pogotovo kad je to povezano s njihovom obitelji. Obitelj im pruža snagu i sigurnost te svaka promjena, posebno ona koju oni ne razumiju, ima snažan utjecaj na njih. Dijete može osjetiti strah od gubitka roditelja ili strah od njihovih novih postupaka prema njima. Također, neki će razviti taj strah prije dolaska novog člana, no kod većine je to nakon dolaska. Može doći do pokazivanja nepoželjnog ili agresivnog ponašanja kako bi privukli pažnju te to može izgledati kao ljutnja, privlačenje pozornosti i ljubomora (Gjurković i Knežević, 2016.).

Roditelji pokazuju način na koji pristupiti djeci kada osjećaju strah zbog novonastale situacije u obitelji. Pružaju joj podršku i pokazuju razumijevanje njezinih emocija. Također, autorice navode kako bi trebali normalizirati situaciju i naglasiti što se neće promijeniti rođenjem novog člana. Uz to, ističu važnost fizičkog kontakta, poput zagrljaja ili dodira (Gjurković i Knežević, 2016.).

¹⁸ Preuzeto iz *Ovčicu je strah jer će dobiti brata*, T. Gjurković i T. Knežević, 2016., Evenio

Ovdje vidimo i da važnu ulogu preuzimaju prijatelji koji tješe ovčicu i nabrajaju joj što je to sve pozitivno kada imaš brata ili sestru. Time usmjeravaju pažnju i na to da je važno imati prijatelje oko sebe koji će nam pomoći u teškim trenucima i olakšati nam. Tako da, uz roditelje i prijatelje, ovčica shvaća kako se njihov odnos neće promijeniti, a ona će i dalje biti njihovo dijete.

Također, izdvojila bih usporedbu koju majka govori ovčici „Kao što svaki cvjetić koji doneseš pruži dodatnu ljepotu tvome vrtu, tako će i braco unijeti dodatnu ljubav u našu obitelj“ i time pojednostavljuje čitavu situaciju tako što koristi primjer koji je njoj lako shvatljiv, a isto tako koliko je njoj bitno cvijeće, toliko je i roditeljima bitno buduće dijete.

Ilustracije su bogate detaljima i privlače pažnju svojim šarenim bojama. Prikazani su detalji koje vežemo uz prostor, kao na primjer sijeno ili posađeno povrće na farmi.

Prikazivanjem izraza lica likova, možemo pratiti njihove emocije, a položaj tijela doprinosi boljem shvaćanju.

Također, izdvojila bih kako se u ovoj slikovnici ilustratorica koristi i dodatcima koji prije nisu bili zamijećeni, poput oblačića iznad likova koji pokazuju njihovo ne izrečeno mišljenje. Isto tako, kada prijatelji tješe ovčicu, smješteni su u krugove na bijeloj pozadini čime se pažnja usmjerava na događanja, a ne detalje koji si prisutni uokolo.

Ilustratorica na svakoj novoj stranici, prikazuje nove životinje čime potiče i na učenje o životinjama. Prikazuje ih kako iskaču iz različitih uglova te tako stvara efekt iznenađenja.

Tekst prati razvoj događaja te je smješten ovisno o ilustracijama. Za razliku od prethodne slikovnice, dominantnije su ilustracije te ispunjenije detaljima. Tekst je bogat riječima koje potiču na proširenje rječnika i usvajanja novih riječi. Uz dijalog, prisutno je opisivanje emocija likova, a autorice koriste umanjene i stilske figure, kao na primjer usporedbu koja je ranije spomenuta.

4.4.Slikovnice o sreći

Posljednji serijal slikovnica govori o sreći koju dijete može osjetiti. Autorice su sreću podijelile na onu uzrokovanu materijalnih stvarima, onu uzrokovanu zbog drugih i njihovog uspjeha i sreća koja može biti glasna i tiha.

4.4.1. „Lisica je naučila da sreća stanuje u srcima“

Prva slikovnica ovog serijala govori o lisici koja je naučila kako je bitno ono što nosimo u srcu, a ne ono materijalno. Na samom početku, lisica govori djedu kako želi puno krijesnica i bobica i darova jer ju to čini istinski sretnom. U tom trenutku djed počinje objašnjavati svojoj unučici kako nisu bitne nove stvari da bi bili sretni, već su to ljudi koji nas okružuju ili druge sitnice koje ne treba darivati.

Kao važnu poruku izdvojila bih djedove riječi „Sve te stvari dođu i prođu. Krijesnice će živjeti jako kratko ako ih ne pustiš da žive na slobodi. I više ti neće svijetliti, pa ih više nećeš imati. Cvijeće će uvenuti“ (Gjurković i Knežević, 2018.). Tim riječima dopire do lisice i pokazuje joj kako sve što je materijalno, je i prolazno i ništa od toga neće trajati vječno. Pokazao joj je to na primjeru koji je njoj najbliži, odnosno na stvarima koje su njoj bitne (Slika 10).

Slika 10: Djed i lisica¹⁹

¹⁹ Preuzeto iz *Lisica je naučila da sreća stanuje u srcima*, T. Gjurković i T. Knežević, 2018., Evenio

Nadalje, djed ju upućuje na stvari koje su značajnije, poput igre s njezinim roditeljima ili igre u kojima joj ne trebaju igračke te tada shvaća što je to vrijedno.

Kao i u svim slikovnicama do sada, tako i u ovoj autorice navode savjete za roditelje. Često roditelji kupuju poklone svojoj djeci jer misle da će ih to razveseliti i to je u redu sve dok dijete ne počne očekivati poklone svaki puta od te osobe (Gjurković i Knežević, 2018.). Isto tako, o roditelju ovisi koliko će dopustiti da njegovo dijete proživljava iskustvo dobivanja poklona. U današnje vrijeme, sve češće su djeca okupirana poklonima i svakim danom žele nešto novo ili nešto što su vidjeli kod svojih prijatelja. Roditelji trebaju odrediti granicu i odlučiti je li vrijednije vrijeme koje provedu s djecom ili darovi koji su prolazni.

Nadalje, ako primijetimo da su djetetu bitne materijalne stvari, autorice savjetuju empatičko reflektiranje djetetove želje, na primjer da im kažemo kako razumijemo da je njima to važno. Isto tako, objasnimo zašto tako postavljamo stvari i čime one doprinose. Potrebno je kroz svakodnevne aktivnosti poticati djetetove osjećaje i upitati ga kako se ono osjeća u trenucima igre, razgovora ili druženju s drugima (Gjurković i Knežević, 2018.).

Kako je i sam djed rekao „Sreća dolazi kada sjediš na suncu i uživaš. Kada se igraš ili razgovaraš s mamom i tatom ili kada podijeliš nešto svoje s prijateljicom“ (Gjurković i Knežević, 2018.) , tako i mi moramo osvijestiti djeci kako je bitno ono što smo izvana i po čemu smo ostali zapamćeni. Isto tako, ništa materijalno nas neće izgraditi kao osobu, već naša dobrota i postupci koji su usmjereni prema drugima.

Izdvojila bih ovu slikovnicu kao jednu od najljepših u pogledu ilustracija. Iako su, svaka na svoj način, prikazivale ilustracije u šarenim i jakim bojama s mnoštvo detalja koji privlače pažnju, u ovoj slikovnici prikazane su potpuno, nerealistične scene. Ilustratorica je tako potaknula maštu djeci i približila se njihovoj mašti i svijetu. Kako je radnja smještena u šumi, prikazuje ju na potpuno čaroban način te uz tamno zelenu boju, kombinira i sitne krijesnice koju upotpunjuju doživljaj.

Ilustratorica koristi svijetle krugove kako bi u njih smjestila sve želje koje lisica ima te time usmjerila pažnju na ono gdje se počinje razvijati glavni problem. Isto tako, pozadina je svijetle boje kako bi dječja pažnja ostala usmjerena na temu.

Primijetila bih i da ilustratorica na svakoj stranici koristi efekt iznenađenja, odnosno svugdje prikazuje neku životinju koja izvire iz grmlja. Svaki put je to neka nova životinja, a time otvara mogućnost postavljanja novih pitanja.

Također, koristi se detaljem naočala na djedovim očima kako bi, uz to što je djed stariji, pokazala i njegovu mudrost kao i kod sove u prijašnjim slikovnicama. Djed i sova prikazuju roditelje koji uvažavajućom komunikacijom i postupcima, dopiru do svog djeteta i usmjeravaju ga na ispravni put.

Tekst je prisutan na svakoj stranici te, s obzirom, da ga ima dosta, slikovnica je namijenjena zajedničkom čitanju roditelja i djeca. Osim razvoja emocija, dijete potiče na govor i potiče ga na učenje slova i čitanje. Uz dijalog, prisutno je opisivanje, kao i stilske figure i umanjenice koje autorice provlače kroz sve slikovnice.

4.4.2. „Lavica može i zna biti sretna zbog drugog“

Sljedeća slikovnica govori o sreći koja je potaknuta srećom drugih ljudi koji nas okružuju. Ovom slikovnicom potiče se prepoznavanje tuđih osjećaja i suosjećanje s drugima.

Tako je lavica bila sretna jer je na svojem putu susrela prijatelje koji su u njoj probudili sreću. Najprije je to bio leoparda koji je imao prvi trening, zatim krokodil koji je pomogao kornjači i nosorog koji žonglira s tri lopte (Slika 11).

Lavica nije shvaćala što se to događa i koji je razlog njezinom raspoloženju sve dok joj otac nije objasnio što bi mogao biti uzrok.

Kao i u prijašnjim slikovnicama, autorice koriste lik kroz kojeg pokazuju primjerenu komunikaciju i pristup djetetu. U ovom slučaju to je lav koji prepoznaje sreću lavice i ukazuje na ono što je tu sreću uzrokovalo. Izdvojila bih njegove riječi „Sreća je predivna jer ako ju primijetimo kod nekoga i ako nam je iskreno drago zbog tuđe sreće, onda ona prelazi na nas“ (Gjurković i Knežević, 2017.) kojima ističe ono bitno i time šalje poruku cijele slikovnice. Tim riječima verbalizira sve događaje koje je lavica proživjela i ukazuje na prepoznavanje tuđih emocija i reakcije istih na nas, odnosno u ovom slučaju, na lavicu.

Slika 11: Lavica se raduje zbog svojih prijatelja²⁰

Osim toga, autorice savjetuju kako se djetetova sreća ne smije umanjivati ili odbacivati, a roditelj bi trebao prihvatiti njegovu sreću i pokazati zadovoljstvo. Iako dijete drugačije vidi svijet i njegovi uzrok sreće može biti potpuno nejasan odraslima, oni trebaju razumjeti i osjetiti njegovu sreću. Potrebno je pokazati i da dijete nije prihvaćeno samo kada je sretno, već i kada proživljava druge, neugodne emocije (Gjurković i Knežević, 2017.).

Iako znanstvenice navode kako je sreća, uistinu, zarazna, možemo primijetiti da dijete ne prepoznaje tuđu sreću i tada trebamo promisliti o mogućim razlozima koji dovode do toga. Dijete može biti introvert koji manje pokazuje svoje doživljaje ili su njegovi drugi osjećaji manje intenzivni i rjeđe primjećujemo njegovu emocionalnost. S druge strane, uzrok može biti podrška i pomoć koja je izostala zbog njegove okoline (Gjurković i Knežević, 2017.).

Ilustracije su prikazane kroz jednostavne oblike i figure, a likovi smješteni u centar prikazivanja. Kroz njihove izraze lica, možemo zaključiti koje emocije proživljavaju, a zbog same teme slikovnice, na svakom je vidljivo veselo raspoloženje.

Ilustratorica je uz pomoć svijetlih boja i tonova, postigla prikaz okruženja te sjenama stvorila efekt planina u pozadini. U usporedbi sa svjetlom pozadinom, likovi su dominantni i u veselim, jakim bojama. Svaki je obučen u šarenu odjeću te time privlače pažnju čitatelja. U usporedbi s prošlom slikovnicom, vidimo naglasak na likovima, a ne pozadini i atmosferi koja je tamo prisutna.

²⁰ Preuzeto iz *Lavica može i zna biti sretna zbog drugoga*, T. Gjurković i T. Knežević, 2017. Evenio

Ono što bih, također, primijetila jesu brojni likovi koje autorice i ilustratorica spominju u slikovnici. Ilustratorica svakog prikazuje na svoj način, a svojim pokretima i položajem tijela ukazuju na svoju funkciju. Uz to, brojim životinjama potiče se na učenje i prepoznavanje od strane djeteta.

Tekst je smješten ili na pola stranice ili na obje te ga ima dosta. Ne bih izdvojila riječi koje bi predstavljale problem za dijete, ali sigurno ne bih rekla da je namijenjena za samostalno čitanje djeteta jer sadrži brojne izraze koji trebaju biti protumačeni od roditelja. Iza tih izraza kriju se glavne poruke koje dijete treba razumjeti na temelju ove slikovnice. Uz dijalog, koji je prisutan, dominira i opisivanje koje posebno dolazi do izraza kada lavica, sretna i zadovoljna, korača prema ocu što vidimo u sljedećoj rečenici „Tijelo joj je bilo puno snage, poskakivala je, veselo mahala repom i zabacivala glavu lijevo-desno“ (Gjurković i Knežević, 2017.).

Smatram kako je tijekom čitanje ove slikovnice velika uloga roditelja jer potiču na prepoznavanje emocija i kroz komunikaciju s djetetom upućuju na to kako se oni osjećaju i koje osjećaje razvijaju kada se oni nađu u sličnoj situaciji. Također, na koji način oni pokazuju svoju sreću koja nastaje zbog drugih.

4.4.3. „Hrčak osjeća da postoji tiha i smirena sreća“

U ovoj slikovnici sreća je prikazana u dva oblika. Prvi oblik, kojeg proživljava hrčak, onaj nama svima poznatiji, kada svoju sreću pokazujemo kroz kretanje, skakanje, trčanje i kroz izraz lica. Drugi oblik kojeg proživljava sestra, jest potpuno drugačiji i u suprotnosti s prethodnim. Ona svoju sreću izražava kroz smirenost, zatvorene oči, zauzima jedan položaj i ne mijenja ga.

Iako na početku nije razumio kako netko može iskazivati sreću na taj način, hrčak je ipak shvatio da svatko od nas ima svoj način proživljavanja sreće. Pokušao je i sam meditirati kao njegova sestra te je osjetio kako opuštanje tijela može dovesti do sreće.

Kroz lik majke, autorice, navode roditelje na upoznavanje djeteta s različitim oblicima sreće te svojim primjerom, potiče hrčka i na meditiranje kako bi osjetio smirenu sreću, pokazuje važnost shvaćanja tuđih načina izražavanja emocija (Slika 12).

Slika 12: *Hrčak meditira*²¹

Prema Gjurković i Knežević (2017.) sreća je veoma snažna emocija i ona iziskuje veliku potrebu za kretanjem. No, zbog smanjene samoregulacije, dijete ne može samo kontrolirati svoje tijelo; ono će skakati, pljeskati, trčati, zagrliti nekoga, glasno se smijati ili vrištati. Dok s druge strane, dijete koje proživljava smirenu sreću, teže ćemo je primijetiti i tada je potrebna pomoć odraslih kako bi se dijete opustilo. Takva sreća uzrokovana je zbog toga što dijete nije fokusirano na svoj unutarnji svijet i svoje tijelo, već na podražaje iz vanjske okoline (Gjurković i Knežević, 2017.).

Također, autorice savjetuju kako to da dijete osjeti smirenu sreću; najprije je potrebno osigurati prostor i potaknut ih da zatvore oči, zatim voditi na opuštanje tijela i kroz imaginaciju fokusirati se na unutarnji svijet te pomoći djetetu da osvijesti vlastite osjećaje (Gjurković i Knežević, 2017.).

Na samom kraju slikovnice, prikazana je cijela obitelj, a svaki član je prikazan u svojem položaju i time iskazuje svoj način mirne sreće. Iako je nekoj djeci ona potpuno strana, ovime se pokazuje

²¹ Preuzeto iz *Hrčak osjeća da postoji tiha i smirena sreća*, T. Gjurković i T. Knežević, 2017. Evenio

kako je ona sastavni dio svih nas i, ponekad, nam je potrebna da bi svoje tijelo i um doveli u mir za daljnje funkcioniranje. Bilo to kroz čitanje knjige kao kod sestre, ležanje kao mama ili meditiranje kao hrčak i tata.

Kao i do sada, ilustracije prate tekst i radnju slikovnice. Ovdje je naglasak na smirenosti te bih rekla da je iz tog razloga, ilustratorica, posvetila pažnju svijetlim tonovima. Svaka scena smještena je u drugi prostor koji je prikazan na drugačiji način te je popraćen realističnim detaljima.

Ponovno, kroz manje prikaze na bijeloj pozadini smješteni su načini izražavanja sreće kod hrčka. U ovom slučaju nisu krugovi, već nepravilni kvadrati.

Kroz lica likova, možemo uočiti njihovo stanje kada meditiraju te osjećaj zadovoljstva koji ih obuzima. Također, ilustratorica koristi i oblik srca na kojem maleni hrčak drži ruku dok meditira, čime ukazuje na to gdje je srce smješteno i prati tekst u kojem hrčak opisuje svoj osjećaj smirenosti.

Ponovno bih rekla da slikovnica nije za čitanje bez prisustva roditelja jer sadrži izraze koje je potrebno dodatno protumačiti. Za razliku od prijašnjih slikovnica, ovdje nije dominantan dijalog između djeteta i roditelja, već monolog majke koja objašnjava svome sinu na koje načine možemo doživjeti sreću. Isto tako, autorice su ovdje otvorile još jednu temu za poticanje novih riječi, a to su dijelovi tijela. Autorice koriste dijelove tijela kako bi objasnile na koji način smiriti tijelo i potaknuti ga na opuštanje.

Rekla bih kako u ovoj slikovnici tekst i ilustracija imaju jednaku ulogu jer je tekst neshvatljiv bez dodatnog tumačenja roditelja, odnosno potrebno je kroz čitanje voditi komunikaciju s djetetom i postavljati mu otvorena pitanja kako bi i on iskazao svoje mišljenje. Dok s druge strane, ilustracije su prikazane tako da se iz njih mogu povezati događaji, a na licima vidjeti emocije.

4.4.4. „Konjić sreću dijeliti zna nakon truda i uspjeha“

Posljednja slikovnica iz ovog serijala govori o konjiću koji je naučio preskakati prepreke uz pomoć drugih, ali i uz pomoć svoje hrabrosti i truda. Na početku konjić nije mogao preskočiti prepreke te su ga mučile misli kako je to preteško i kako se može ozlijediti. Prvo mu je prišla sestra i objasnila mu kako da to izvede bez opasnosti. Nakon nekoliko pokušaja, konjić je uspio te je zamolio tatu da mu pomogne oko veće prepreke. Konjić je i nju savladao, a na kraju su svi zajedno bili sretni i ponosni na konjića.

U ovoj slikovnici, autorice upućuju na pomoć koju je potrebno pružiti kako bi dijete moglo doći do cilja te u skladu s njegovim godinama poticati njegov razvoj. Iako je u današnjem svijetu teško prihvatiti pomoć drugih, važno je kada i kako prihvatiti tuđu pomoć. Isto tako, prihvatiti nečiju pomoć nije znak slabosti ili nemogućnosti, već time možemo usmjeriti energiju na druge stvari (Gjurković i Knežević, 2018.).

Kako bi djetetu pružali pomoć, potrebno je voditi ga kroz aktivnost te mu olakšati put tako što ćemo ga podijeliti na više manjih koraka. Osim toga, trebamo koristiti jasnu komunikaciju i na pravilan način objasniti što to očekujemo od djeteta. Uz sve to, treba pružiti potporu i ohrabrivati dijete (Gjurković i Knežević, 2018.).

Ovdje možemo izdvojiti najprije sestru koja pruža podršku svom bratu, a zatim roditelje koji ga potiču na njegovom putu do cilja. Izdvojila bih mamine riječi „Samo te tvoj strah sprječava da preskočiš ovu preponu. Ja ću biti ovdje uz tebe.“ (Gjurković i Knežević, 2018.) kojima pokazuje strpljenje koje je potrebno da bi naučili nešto novo, a isto pokazuje koliko je njoj stalo da on uspije i bude sretan.

Kao i do sada, ilustracije su prikazane kroz jednostavne oblike, uz šarene i vesele boje. Ilustratorica na maštovit način prikazuje put do cilja što najprije vidimo i u prikazu konjića kako pere zube i viri kroz prozor, pa sve do kraja kada je njegov cilj ostvaren.

U prvi plan smješta likove te kroz njihovo lice vidimo zadovoljstvo koje je potaknuto uspjehom, a kroz sporedne likove smještene na farmi, uočavamo potporu.

Također, ilustratorica, ponovno, koristi motiv iskakanja drugih životinja, pa tako na svakoj stranici pronalazimo novu životinju koja viri iza grmlja ili stabla.

Tekst je prisutan gotovo na svakoj stranici te se njime šalju značajne poruke. Također, potrebni su roditelji kako bi pomogli u shvaćanju pojedinih fraza i misli likova. Uz dijalog, koji se javljao gotovo u svim slikovnicama do sada, ovdje je prisutan i unutarnji monolog lika kojeg primjećujem u situaciji kada konjić nije siguran u sebe i postavlja sebi pitanje „Joooj, hoću li ja to moći?!“ (Gjurković, Knežević, 2018.).

Kroz sve savjete i pomoć koju dobiva od drugih, konjić postiže svoj cilj i time pokazuje kako je bitno vjerovati u sebe, ali i prihvatiti pomoć drugih koji nam samo žele najbolje. Isto tako, kako su i drugi tu za nas, tako i mi trebamo pomagati drugima i razumjeti i prihvatiti njihove osjećaje.

5. Zaključak

U svojem radu analizirala sam 15 slikovnica koje obrađuju problemske teme. Autorice, Tatjana Gjurković i Tea Knežević, pripremile su slikovnice koje govore o nekom problemu koji je prisutan oko nas te, na djeci prihvatljiv način, prikazala rješenje problema. Na kraju slikovnica nalaze se smjernice koji upućuju roditelje na ispravan način komunikacije s djecom i olakšava pristup problemskim temama. Uz autorice, Jelena Brezovec, ilustratorica, upotpunjuje slikovnice i svojim ilustracijama ostavlja poseban doživljaj na čitatelja. Slikovnice su povezane uz probleme koji su i danas sve češći te kroz čitanje i zajednički razgovor roditelja i djece, približavamo takve teme djeci i omogućavamo im iznošenje svojeg mišljenja. Ono što je djeci posebno privlačno jesu ilustracije koje zadržavaju pažnju, a vesele boje stvaraju ugodnu atmosferu čitanja. Istaknula bih činjenicu da su slikovnice, uz djeci, namijenjene i roditeljima te na taj način 'iskaču' od drugih slikovnica dostupnih na tržištu. Smatram kako se svaki roditelj treba iz dana u dan educirati i biti pravilan model svojem djetetu. Isto tako, baviti se i ovakvim problemima koji su opisani u slikovnicama, a predstaviti ih na ispravan način te upravo to ove slikovnice i omogućuju. Osim savjeta na kraju slikovnica, izdvojila bih i dijalog između likova koji je upravo napisan na način na koji roditelji trebaju razgovarati s djecom i uvažavajućim porukama doprijeti do njih. Također, osim za roditelje, slikovnice mogu biti namijenjene i za odgojitelje, učitelje i sve one koji su okruženi djecom i žele poticati njihov razvoj. Posebno odgojitelji koji imaju utjecaj na puno više djece te je čitanje u vrtiću, također, prilika za doticaj s problemskim temama.

Za kraj rekla bih kako je od iznimne važnosti poticati djetetov razvoj i činiti sve kako bi na ispravan način utjecali na njihov život. Iako su ove slikovnice samo dio onog čime im možemo doprinijeti, važne su za njihovo shvaćanje svijeta oko sebe, a pritom na profesionalan način pomažu i odraslima i djeci. Svaka tema obrađena je na jedinstven način i stručni savjeti psihologinja olakšavaju doticaj s temama koje su prisutne oko nas, a nisu toliko sklone svakodnevnom analiziranju.

Razvoj emocija bitan je za svako dijete te pokazivanjem svojih i prepoznavanjem tuđih emocija, dijete sazrijeva i gradi svoj karakter, a izbor ovih slikovnica omogućuje to od najranije dobi. Osim razvoja emocija, slikovnice potiču i razvoj predčitalačkih vještina tekstem kojeg autorice koriste u slikovnicama.

6. Literatura

1. Balić-Šimrak, A. i Narančić Kovač, S. (2011./2012.). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj* (66), 10-12. Pribavljeno sa <https://hrcak.srce.hr/124188>
2. Budak, V. i Cvijanović, T. (2015.). Tematske priče i slikovnice za djecu u treningu socijalnih vještina. *Dijete, vrtić, obitelj* (77/78), 34-36. Pribavljeno sa <https://hrcak.srce.hr/file/250740>
3. Gjurković, T. *Biografija*. Pribavljeno sa <https://centarproventus.hr/tatjana-gjurkovic/>
4. Hrvatsko knjižničarsko društvo (2006.). *Preporučeni popis slikovnica sa anotacijama*. Pribavljeno sa <https://www.hkdrustvo.hr/datoteke/132>
5. Majhut B., Batinić Š. (2017.). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
6. Miljan, Z. *Dječje radosti 19. stoljeća – slikovnica – edukativna dječja igračka*. Pribavljeno sa <https://hrcak.srce.hr/file/178214>
7. Javor, R. (2000.). *Kakva je knjiga slikovnica*. Zagreb: Knjižnica grada Zagreba.
8. Knežević, T. *Biografija*. Pribavljeno sa <https://centarproventus.hr/tea-knezevic/>
9. Obućina, M. (2019.). *Bogat serijal o emocijama: Terapeutske slikovnice za djecu, ali i roditelje*. Pribavljeno sa <https://brickzine.hr/bogat-serijal-o-emocijama-terapeutske-slikovnice-za-djecu-ali-i-roditelje/>
10. Zalara, D., Boštijančić, M. i Schlosser, V. (2002.). *Slikovnica i dijete*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
11. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S. i Zalar, Z. (2009.). *Slikovnica i dijete*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Popis analiziranih slikovnica

1. Gjurković, T. i Knežević, T. (2015.). „*Žirafica je tužna jer djeda više nema.*“
Varždin: Evenio
2. Gjurković, T. i Knežević, T. (2015.). „*Mišić je tužan jer mu nedostaju roditelji.*“
Varaždin: Evenio
3. Gjurković, T. i Knežević, T. (2017.). „*Ježić je tužan jer nije pobijedio u igri.*“

- Varždin: Evenio
4. Gjurković, T. i Knežević, T. (2017.). „*Praščić je tužan i ljubomoran na brata.*“
Varaždin: Evenio
 5. Gjurković, T. i Knežević, T. (2015.). „*Kad je ljuta macu boli trbuh.*“ Varaždin:
Evenio
 6. Gjurković, T. i Knežević, T. (2015.). „*Kad je ljut, zeko se ozlijedi.*“ Varaždin:
Evenio
 7. Gjurković, T. i Knežević, T. (2015.). „*Kad je ljut, nilski konjić grize.*“ Varaždin:
Evenio
 8. Gjurković, T. i Knežević, T. (2016.). „*Medvjedića je strah ostati u vrtiću.*“
Varaždin: Evenio
 9. Gjurković, T. i Knežević, T. (2016.). „*Psića je strah odlaska doktoru.*“ Varaždin:
Evenio
 10. Gjurković, T. i Knežević, T. (2016.). „*Slonicu je strah vikanja i kazne.*“ Varaždin:
Evenio
 11. Gjurković, T. i Knežević, T. (2016.). „*Ovčicu je strah jer će dobiti brata.*“
Varaždin: Evenio
 12. Gjurković, T. i Knežević, T. (2018.). „*Lisica je naučila da sreća stanuje u
srcima.*“ Varaždin: Evenio
 13. Gjurković, T. i Knežević, T. (2017.). „*Lavica može i zna biti sretna zbog drugog.*“
Varaždin: Evenio
 14. Gjurković, T. i Knežević, T. (2017.). „*Hrčak osjeća da postoji tiha i smirena
sreća.*“ Varaždin: Evenio
 15. Gjurković, T. i Knežević, T. (2018.). „*Konjić sreću dijelit zna nakon truda i
uspjeha.*“ Varaždin: Evenio

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.
